

Bokmelding

Endre Brunstad, Ann-Kristin Helland Gujord og Edit Bugge (red.). *Rom for språk: Nye innsikter i språkleg mangfald*. Oslo: Novus forlag 2014, 306 sider.

Boka *Rom for språk* med undertittelen *Nye innsikter i språkleg mangfald* er ei artikkelsamling som tek for seg språkleg mangfald i eit internasjonalt perspektiv, og særleg tilhøva for mindretalsspråk og mindretalsspråkbrukarar i nordiske land. Ho har sin bakgrunn i konferansen *Rom for språk*, Universitetet i Bergen si hovudmarkering av Språkåret 2013 og 200-årsjubileet til Ivar Aasen. Med konferansen ville initiativtakarane «utnytta Aasen-jubileet til å gå inn i språkpolitiske utfordringar ikkje berre for nynorsken, men for vilkår til mindretalsspråk meir allment» (s. 5). I tillegg til eit introduksjonskapittel frå to av redaktørane, Brunstad og Gujord, inneheld boka tekster frå 12 av bidragsytarane på konferansen. Eit av bidraga (Bialystok) er ei nynorsk omsetjing av ein engelskspråkleg artikkel, mens dei andre tekstane er skrivne på nynorsk, bokmål, svensk eller dansk, og ikkje publiserte andre stader. Med unntak av introduksjonskapitlet startar alle tekstane med eit samandrag, og boka avsluttar med engelske omsetjingar av desse samandraga, samt ein kort presentasjon av forfatarane.

I introduksjonskapitlet set Brunstad og Gujord som formål for boka å undersøkje «kva som skal til for at språkleg mangfald skal slå positivt ut» (s. 9). For å gjere dette, meiner dei ein må sjå individ og samfunn i samanheng: «Språkleg mangfald som samfunnsfenomen er ein realitet fordi einskildindivid i samfunnet bruker fleire språk, og politiske og faglege diskusjonar om språkleg mangfald bør difor *også* vera funderte på kunnskapar om konsekvensar av fleirspråkleg kompetanse for individet» (s. 26). Slik legg boka opp til ei brei tilnærming til språkleg mangfald. Resten av boka er delt inn tre deler, med utgangspunkt i tre ulike innfallsvinklar: *Inn med språket* dreier seg om (politisk) handtering av språkleg mangfald, *Inn i språket* tek for seg språkleg mangfald som eit kognitivt og individuelt fenomen, og *Ut i språket* ser på praktisering av språkleg mangfald.

I kvar av dei tre delane møter vi fire tekster. Først ut i *Inn med språket* er Markku Suksi, som tek for seg kva internasjonale konvensjonar seier om einskildindivid sin rett til språka sine, språklege grupper sine rettar, og språk sin uavhengige rett til å eksistere. Vidare greier han ut om skilnader i korleis ulike

europiske land tek hand om språklege minoritetar sine rettar. I den neste teksten presenterer Jarmo Lainio pakka Språkpaketet/Kielipakkaus, som er satt saman av det Sverigefinska Ungdomsförbundet for å inspirere foreldre til å vidareføre både svensk og finsk. Lainio diskuterer korleis dette initiativet nedanfrå (eller sidelengs) bidreg til diskursar om fleirspråklegheit. I den tredje språkpolitiske teksten diskuterer Cecilie Hammes Carlsen etiske dilemma ved å setje krav om språkferdigheter ved vedtak om statsborgarskap. Ho går gjennom situasjonen i Europa, med særleg vekt på Danmark og Sverige, og åtvarar mot å innføre slike krav i Noreg. Merk at etter at boka vart gitt ut, har vi gjort nettopp det: Frå 2017 har Noreg sett krav om ferdigheter på A2-nivå (Lov om norsk statsborgarskap, §8). Det siste kapitlet i denne delen av boka er skriven av Arnfinn Muruvik Vonen. Han byr på ei innføring i norsk teiknspråk som språkssystem og den politiske historia til språket og brukarane av det. Han trekk òg fram fleire utfordringar, som fordømmar om at teiknspråk står i vegen for utvikling i talespråket.

I første kapittel i *Inn i språket* gir Ellen Bialystok ei innføring i kva forskning har påvist av kognitive og språklege effektar av tospråklegheit, som at tospråklege prosesserer treigare enn einspråklege, men gjer dei det betre i ei rekkje kognitive testar. Ho peikar på at å nytte fleire språk i kvardagen ser ut til å vere bra for den kognitive helsa, og i så måte har ei klar nytte for samfunnet. I det neste kapitlet presenterer Mila Vulchanova, Tor A. Åfarli, Maria Asbjørnsen og Valentin Vulchanov resultat frå to studiar av korleis folk prosesserer bokmåls- og nynorskord. På bakgrunn av resultatata argumenterer dei for at hjernen handsamar dei to målformane som to språkssystem. I den tredje teksten presenterer Nina Schjetne ein kassustudie av to norske barn adopterte frå Kina. Ho argumenterer for at språkutviklinga deira må karakteriserast som ei andre første-språkstileigning, og viser at desse barna kompenserer for (og kamuflerer) eit avgrensa ordforråd med kommunikative strategiar. Det siste kapitlet i denne delen av boka er ein teoretisk diskusjon om korleis vi kan operasjonalisere språkferdigheter hos fleirspråklige barn, ført i penn av Gunhild Tveit Randen. Ho presenterer to modeller (Bialystok, 2001 og Bachman og Palmer, 2010), og argumenterer for at innsikt frå den eine (Bialystok) kan styrkje den andre (Bachman og Palmer), gjennom at ein legg til språkleg medvit som ei vidareutvikling av barn sine språkferdigheter.

I den siste delen av boka, *Ut i språket*, dreier det seg om språkleg praksis. Først ut er Hjalmar Petersen, som gir ei innføring i den språklege stoda på Færøyaner, og argumenterer for at interferens mellom dansk og færøysk hos ein-skildindividida (på mikronivå) har påverka båe språka på makronivå. Deretter

presenterer Hjalmar Eiksund ein studie av korleis norsk ungdom vekslar mellom skriftlege varietetar når dei kommuniserer over internett. Han meiner at vi, på bakgrunn av denne vekslinga, kan sjå på norske elevar som fleirspråklege, og viser at det er elevar med nynorsk som hovudmål som kodevekslar mest. Pernille Fiskerstrand går så i sitt kapittel inn på kva som skjer når elevar med nynorsk som hovudmål møter fagtekster på bokmål. Ho hevder at «ekstrajobben» dei får når dei skal omsetje ord og omgrep frå bokmål til nynorsk, kan sjåast på som ein fordel, fordi det kan føre med seg ei djupare omgrepsforståing. I det aller siste kapitlet gir Randi Neteland ei folkelingvistisk analyse av korleis ikkje-lingvistar på Vestlandet nyttar omgrepa 'bokmål' og 'nynorsk'. Ho viser mellom anna at 'bokmål' ikkje bare brukast om austnorsk, men òg om bymål og moderne versjonar av lokalt bygdemål, og argumenterer for at omgrepsbruket ikkje er knytt til språkleg likskap med skriftspråka, men til konkrete språktrekk og konnotasjonar til visse verdisett.

Oppsummeringa over illustrerer at *Rom for språk* er ei sær s mangfaldig bok. Det store spennet i perspektiv var forvirrende ved første augekast, men vaks på meg mens eg las meg gjennom boka. Det finst nemleg koplingar mellom dei ulike tekstane, og boka gir noko meir samla enn det kvar del gjer aleine. Introduksjonskapitlet er til stor hjelp for å sjå heilskapen, men små grep kunne gjort den raude tråden meir synleg. Til dømes kunne ein sirkulert manuskripta mellom bidragsytarane så dei kunne vist til kvarandre; fleire av forfattarane siterer nemleg andre bidragsytarar (særleg er det mange som nemner forskinga til Bialystok), men då nemnast andre publikasjonar, ikkje andre kapittel i boka.

I boka finn vi òg eit mangfald i sjangrar og detaljnivå. Med tanke på sjanger er dei fleste tekstene presentasjonar av ein enkelt studie eller eit par studiar, men et par av dei er oversiktsartiklar utan eigne resultat (til dømes Bialystok og Vonen), og ein av tekstene er ein djupare teoretisk diskusjon utan empiri overhovudet (Randen). Denne vekslinga mellom sjangrar er litt utfordrande for lesaren, men vert letta ved at dei fleste føreorda er klare og tydelege. Dei fleste tekstane har dessutan gode tabellar, figurar og eksempel som gjer det lett å henge med, sjølv om eg vil nemne at figurane jamt har for dårleg oppløysing, og at Lainio sine var komplett uforståelege for meg. Når det gjeld detaljnivå, skil særleg Suksi seg ut med mykje detaljert informasjon. Dette kapitlet er òg sær kompakt, med få avbrekk og altfor lange setningar. Når kapitlet attpåil er dobbelt så langt som dei fleste andre bidraga, meiner eg teksten burde ha vore kutta og fokusert på færre poeng.

Som Brunstad og Gujord skriv i introduksjonen, søker boka å sjå individet og samfunnet i samanheng, og å kople psyko- og sosiolingvistiske tilnærmingar.

Det er eit tankekors at redaktørane likevel deler inn boka slik at individ- og samfunnsperspektiva for det meste presenterast kvar for seg. Samtidig gjer fleire av tekstene ein innsats for å kople tilnærmingane. Til dømes peiker både Bialystok og Vulchanova mfl. i sine kapittel på språkpolitiske implikasjonar av funna sine frå forskning på individet, og motsvarande viser Lainio til at kunnskap om språkutviklinga hos fleirspråklege barn bidreg til diskursar om fleirspråklegheit og finsk blant fleirspråklege familiar. Den som i størst grad integrerer individ- og samfunnsperspektiv, er likevel Hjalmar Petersen, som framhevar at må sjå språkending på samfunnsnivå i samheng med språkleg interferens hos einskildindividida.

Redaktørane meiner boka er aktuell for studentar, forskarar, lærarar og dei som utdannar lærarar innanfor nordisk, norsk som andrespråk, døve- og tolkeutdanning, språk- og kulturfag. Eg vil gi dei delvis rett i dette: Eg er slett ikkje sikker på at boka som heilheit treff veldig mange, men alle gruppene over vil kunne finne noko av interesse. Fleire av kapitla vil egne seg godt på pensumlistar innanfor alle desse fagfelt, og med nye forskingsfunn er ho òg klart interessant for forskarar. Vi er ikkje bortskjemt med faglitteratur på våre eigne språk her i Skandinavia, og i så måte er denne boka eit nyttig tilskot, ikkje minst ved at ein gjer Bialystok si forskning tilgjengeleg på norsk.

Referansar

- Bialystok, E. 2001. *Bilingualism in development: Language, literacy, and cognition*. Cambridge University Press.
- Bachman, L. F. & Palmer, A. 2010. *Language assessment in practice: Developing language assessments and justifying their use in the real world*. Oxford University Press.

Pernille Hansen

Center for Multilingualism in Society across the Lifespan

Universitetet i Oslo

Postboks 1102 Blindern

0316 OSLO

pernille.hansen@iln.uio.no